

Prof. dr. Josef Opatrný
Středisko ibero-amerických studií
FF UK

Posudek vedoucího diplomové práce

Martina Jonáková, *Český exil v Mexiku během druhé světové války*, Praha 2014, 117 str. rkp.+ přílohy

Martina Jonáková zvolila téma své diplomové práce s ohledem na svůj dlouhodobý zájem a fakt, že v době rozhodování o tématu měla zajištěný půlroční studijní pobyt na jedné z universit v mexickém hlavním městě. Zvolila tedy problematiku českého exilu v Mexiku během druhé světové války. Tato problematika je sice často zmiňována v souvislosti s aktivitami československého vyslance Vlastimila Kybala, exilovou politikou mexické vlády ze druhé světové války, mexickým pobytem Egona Erwina Kische a Lenky Reinerové, ale s výjimkou studií Ivo Bartečka či Viery Glosíkové (Ivo Barteček, *Československý antifašistický exil německého jazyka*, 1999, Viera Glosíková, *Exil Mexiko v epických a lyrických dílech německy píšících autorů*, 2009) nebyla předmětem intenzivního zájmu československé ani české iberoamerikanistiky. Jonáková přitom nechtěla sledovat tento exil jen prostřednictvím dobového tisku a literárních textů protagonistů, v tomto případě přirozeně zejména Kische a Reinerové, chtěla se pokusit využít pobytu v Mexiku ke kontaktu s osobami, které Mexiku dlouhá léta žijí a ještě se setkali s některým z exulantů či příslušníky jejich rodin a mohli, jak Jonáková doufala, poskytnout zajímavé informace.

Práci pak diplomantka rozdělila do tří částí lišících se nejen rozsahem, ale kvalitou zpracování. První, patrně zbytečně rozsáhlou, věnovala nástinu situace v Evropě před druhou světovou válkou a zajímala se zde především o příčiny migračních procesů nejen bezprostředně před druhou světovou válkou, ale i v druhé polovině devatenáctého století, přičemž pro československý exil podtrhla Mnichov roku 1938 a následné rozbití republiky. V podkapitolce nazvané poněkud nepřesně *Role Latinské Ameriky ve druhé světové válce* pak sleduje nejen reakci Mexika na Mnichov, ale obraz této země ve třicátých letech, kde zdůraznila význam změny rozhodnutí mexické vlády o poskytování exilu v roce 1937 pro tisíce evropských utečenců.

Druhá část pak představuje jádro práce a Jonáková zde sleduje především na textech Lenky Reinerové československý politický exil v Mexiku, který zde rozvíjel svoje aktivity v široké mezinárodní komunitě sahající od německých antifašistů až po španělské republikány. Mexiko jim nabídlo útočiště, aniž mohlo zabránit osobním tragédiím, jakou byl osud české rodačky Alice Rühle, jíž se zabývala mexická literární historička Lizzete Jacinto (JACINTO, Lizzete, „Alice Rühle-Gerstel: Exilio y suicidio“, in: *Emigración Centroeuropea a América Latina IV. Emigración entestimonios y novelas Suppl. IAP 17*, 2006, str. 143-157). Kromě Reinerové zde Jonáková sleduje mexické období Egona Erwina Kische a Otto Katze (či André Simona).

Poslední část vychází z části ze sekundární literatury, zčásti pak alespoň částečně ze svědectví, jež získala Jonáková od dlouholetých českých emigrantů v Mexiku. Část opřená o literaturu pojednává o aktivitách Vlastimila Kybala, „svědecké“ podkapitolky zachycují

mexické osudy Oskara Šterna, Miroslavy Šternové, Ivo Šterna, Anny Amrain, Marie Novotné, Jiřího Reicha a Josefa Smutného. Všechny jsou v tomto rozsahu v češtině pionýrským počinem a bylo by užitečné na rozšíření informací o životech protagonistů, snad s výjimkou Miroslavy Šternové, kde lze už těžko co nového objevit, dále pracovat.

Co se pak týče jazykové stránky textu, lze zde snad vytknout tendenci k používání výrazů z obecné češtiny, publicistických klišé a zvláštních stylistických obrátů. Na straně 39 tak píše Jonáková o žádostech o azyl, které „začaly chodit“, odkazuje na osoby, kterým „šlo skutečně o otázku života a smrti“ a zmiňuje období, které „se prolínalo jednak s vládou Lázara Cárdenas (1934-1940) a také s vládou jeho nástupce, Ávila Camacha (1940-1946).“ V závěru pak prchají exulanti před „hitlerovským běsněním“ (str. 99) a „na povrch vyplouvají další nové skutečnosti“ (tamtéž). Obávám se potom, že konečnou redakci ovlivnil spěch a nutnost odevzdat práci ve stanovené lhůtě, čemuž napovídá zejména závěrečná, poněkud nesourodá a podivně ukončená pasáž: „Také poválečná situace využila postavení získané především z předválečných aktivit Vlastimila Kybala a z období antifašistického exilu. Až do roku 1989, byly mezi oběma zeměmi zachovány kontakty alespoň v rovině kulturní.“ (str. 112). Dovoluji si přitom podotknout, že zdaleka nešlo pouze o kontakty kulturní. Mexiko bylo jedním z nejdůležitějších obchodních partnerů Československa v Latinské Americe a obě strany nepřestávaly zdůrazňovat zájem na korektních vztazích politických.

Přes kritické vyznění závěru posudku doporučuji práci bez výhrad k obhajobě a navrhuji hodnotit jako velmi dobrou až výbornou.

V Praze, 3. září 2014

Prof. dr. Josef Opatrný